OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
Katariina Jahkola
Hallitusneuvos, yksikönpäällikkö

14.10.2020

Eduskunnan lakivaliokunnalle,

Asia: Lisäselvityspyyntö asiassa E 113/2020 vp

Otsikossa mainitun lisäselvityspyynnön johdosta oikeusministeriö toteaa, että EU:n tasolla rikosvastuun toteutumista ihmiskaupparikoksissa voidaan konkreettisesti edistää lisäämällä kiinnijäämisriskiä ja varmistamalla se, että viranomaisten välinen yhteistyö toimii tehokkaasti ja aukottomasti läpi koko rikosprosessiketjun. Tämä edellyttää, että yleisiä vastavuoroisen tunnustamisen periaatteelle pohjautuvia EU:n rikosoikeudellisen yhteistyön instrumentteja täysimääräisesti hyödynnetään. Näitä ovat muun muassa eurooppalainen pidätysmääräys (EAW), eurooppalainen tutkintamääräys (EIO) sekä jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroista tunnustamista koskeva asetus, jonka edellyttämän täydentävän sääntelyn hallituksen esitys (HE 102/2020 vp) on eduskuntakäsittelyssä. Parhaillaan neuvoteltavana on asetusehdotus sähköistä todistusaineistoa rikosoikeudellisissa asioissa koskevista esittämis- ja säilyttämismääräyksistä sekä siihen liittyvä direktiiviehdotus. Mainittua ns. e-evidence-sääntelykokonaisuutta lukuun ottamatta EU:n rikosoikeudellisen yhteistyön kehittämistoimissa painopiste on jo hyväksyttyjen yhteistyöinstrumenttien täytäntöönpanossa ja soveltamisessa sekä hyvien käytänteiden vaihtamisessa jäsenvaltioiden välillä. Oikeusministeriö kannattaa näitä käytännön soveltamiseen painottuvia toimia, eikä tällä hetkellä näe tarvetta uusille EU-säädösinstrumenteille, ei myöskään aineellisen rikosoikeuden alalla. Ihmiskauppa ja törkeä ihmiskauppa säädetään rangaistaviksi rikoslain (39/1889) 25 luvun 3 ja 3 a §:ssä. Rangaistussäännökset vastaavat EU:n kriminalisointivelvoitteita.

Vuonna 2002 perustetulla EU:n rikosoikeudellisen yhteistyön virastolla Eurojustilla on keskeinen rooli sen varmistamisessa, että ihmiskaupparikokset saadaan tehokkaasti selvitettyä ja rikokseen syyllistyneet

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

tuomittua rangaistukseen. Eurojust tukee jäsenvaltioiden viranomaisia rikosprosessin kaikissa vaiheissa. Tuki käsittää jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten avustamisen yllä mainittuja yhteistyöinstrumentteja sovellettaessa ja tarvittaessa yhteistyöpyyntöjen välittämisen. Eurojustilla on myös koordinaatiomekanismit laajoja rajat ylittäviä tutkintoja ja operaatioita varten. Lisäksi se voi tukea taloudellisesti ja operatiivisesti yhteisiä tutkintaryhmiä sekä osallistua niihin. Esimerkiksi vuonna 2019 Eurojust tuki yhteensä 270 tutkintaryhmää. Määrä käsitti sekä vuonna 2019 perustetut tutkintaryhmät että edellisiltä vuosilta jatkuneet tutkintaryhmät. Näistä ihmiskauppaa tutkineita ryhmiä oli yhteensä 26. Eurojustilla on laaja yhteysviranomaisten verkosto sekä yhteistyösopimuksia myös EU:n ulkopuolisten valtioiden kanssa. Lisäksi Eurojustilla on tiiviit yhteydet EU-instituutioihin ja muihin EU:n virastoihin, kuten Europoliin. Vuonna Eurojustin käsiteltävänä oli 399 ihmiskauppatapausta. Tiedot ovat peräisin Eurojustin vuosikertomuksesta vuodelta 2019[1].

Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella vuonna 2019 hyväksyttiin neuvoston päätelmät Eurojustista, joissa muun muassa pidettiin tärkeänä, että Eurojustin riittävästä resursoinnista huolehditaan. Avustamalla jäsenvaltioita rikosten esitutkintavaiheesta lainvoimaiseen tuomioon asti Eurojust voi merkittävästi tehostaa rikosvastuun toteutumista EU-laajuisesti. Oikeusministeriö pitää siksi tärkeänä, että Eurojustin tarvitsemat resurssit turvataan myös tulevaisuudessa. Heinäkuussa 2020 kokoontunut Eurooppaneuvosto päätti vahvistaa Eurojustin rahoitusta, kun se linjasi unionin rahoituskehyksistä vuosille 2021-2027. Eurojustille osoitetaan määrärahoja vähintään 10 prosenttia yli vuoden 2020 reaalisen tason.

Euroopan syyttäjänvirasto (EPPO) perustettiin lokakuussa 2017 annetulla asetuksella. Tämänhetkisen tiedon perusteella se aloittaa operatiivisen toimintansa ensi vuoden alkupuolella. EPPO:n tehtävänä on tutkia riippumattomana syyttäjäviranomaisena EU:n taloudellisiin etuihin kohdistuvia petos-, lahjus- ja rahanpesurikoksia ja asettaa rikoksista epäillyt syytteeseen kansallisissa tuomioistuimissa. Ihmiskauppparikokset eivät kuulu sen toimivaltaan. EPPO:n toimivallan laajentaminen nykyisestä muuhun rajat ylittävään vakavaan rikollisuuteen edellyttäisi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 86 artiklan 4 kohdan mukaan yksimielistä päätöstä neuvostossa, eikä sellainen ole näköpiirissä.

Lopuksi oikeusministeriö toteaa, että sikäli kuin lisäselvityspyyntö koskee turvapaikan myöntämiseen/oleskelulupaan/karkottamiseen liittyviä keinoja, kysymykset kuuluvat sisäministeriön hallinnonalalle.

[1] https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/Publications/AnnualReport/AR2019_FI.pdf